

Nr 34

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motioner om skydd för djur- och växtliv.

Motionerna

I motionen 1973:319 av fru Anér m. fl. (fp) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär instruktioner till den svenska FN-delegationen om ett krav på intensifierad forskning i valarnas ekologi under FN:s ledning.

I motionen 1973:1408 av herr Lothigius (m) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om att generellt skydd för import och export av vilda djur med särskilda undantagsbestämmelser införes, att genbanker upprättas genom naturvårdsverkets försorg avseende sådana arter inom växt- och djurlivet som synes vara på väg att utrotas, att ytterligare åtgärder vidtages för att både nationellt och internationellt bevara flyttfåglarnas rast- och övervintringsplatser, att verka för att konventionen om hotade djurarter som är under utarbetande i Washington snarast antages, under förutsättning att den motsvarar Sveriges och världens behov, att verka för att som sällskapsdjur samt som objekt för forskning och medicinska ändamål endast användes i fångenskap uppfödda individer, samt att lämpliga ekonomiska åtgärder vidtages för att stödja Naturvårdsunionen (IUCN) och Världsnaturfondens svenska avdelning i deras arbete för ett bevarande och förkovran av hotade växter och djur.

Remissyttrandena

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen 1973:319 från statens naturvårdsverk och Naturhistoriska riksmuseet samt över motionen 1973:1408 från statens naturvårdsverk.

Se bilagor 1 och 2 till detta betänkande.

Utskottet

I motionen 1973:319 föreslås under hänvisning bl. a. till den av FN:s miljökonferens år 1972 antagna rekommendationen om ett tioårigt moratorium för fångst av vissa valar åtgärder i syfte att Sverige inom FN skall kräva intensifierad forskning i valarnas ekologi. I motionen 1973:1408 ställs en rad yrkanden om åtgärder till skydd för djur- och växtlivet.

Vad först gäller skyddet för valbeståndet vill utskottet anföra att naturvårdsverket och naturhistoriska riksmuseet, som avgivit yttrande över motionen 1973:319, understrukit vikten av forskning beträffande

bl. a. valarna och framhållit att forskningen bör bedrivas på internationell basis.

Utskottet vill för egen del starkt framhålla angelägenheten av att effektiva åtgärder vidtas för att skydda de valarter som riskerar att bli helt utrotade. Utskottet hälsar därför med tillfredsställelse att förutsättningar nu synes föreligga för att frågorna härom skall komma i ett bättre läge än tidigare. Således har under innevarande år vid en mellanstatlig konferens i Washington, vari bl. a. Sverige deltagit, antagits en konvention beträffande internationell handel med hotade arter av vild fauna och flora. Konventionen omfattar även ilandförande från havet. I särskilda till konventionen fogade förteckningar anges vilka djur som omfattas av det skydd konventionen avser att ge. Ett antal valarter finns upptagna i den grupp av djur som enligt konventionen anses vara särskilt utsatta för hotet av utrotning. Handel med sådana djur avses skola få ske endast då exceptionella omständigheter föreligger. En proposition i anledning av konventionen kommer att föreläggas 1973 års höstriksdag.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att även frivilliga krafter är verksamma för att söka rädda utrotningshotade valarter. Särskilt kan nämnas en världsomfattande aktion, Project Jonah, som arbetar med samlande av opinionsyttringar till förmån för valarnas fortbestånd. Syftet har angetts vara att, bl. a. genom hänvändelser till Sovjetunionen och Japan, stödja miljökonferensens rekommendation om ett tioårigt förbud mot viss valfångst.

Vad gäller frågan om forskning beträffande valarna vill utskottet anföra att miljökonferensens rekommendation (nr 33) om fångstförbud även innefattar förslag om ökad internationell valforskning. Rekommendationen stöddes av Sverige. Forskning beträffande valarna är enligt utskottets mening ett betydelsefullt led i strävandena att rädda de hotade valbestånden. Forskningsbehovet är emellertid redan uppmärksammat och den aktivitet som nu ägnas hela frågan om skydd för valarna bör vara ägnad att stimulera intresset för sådan forskning. Utskottet finner inte behövligt med någon särskild riksdagens åtgärd i frågan utan anser att motionen 1973:319 bör kunna anses besvarad med vad i det föregående anförts.

Vad beträffar yrkandet i motionen 1973:1408 om reglering av frågorna om import och export av vilda djur får utskottet framhålla att en arbetsgrupp inom naturvårdsverket sysslar med förslag till ändringar i den veterinära införselkungörelsen. Genom den nyss berörda Washingtonkonventionen aktualiseras frågorna om import, export och reexport av vilda djur. En grundläggande princip i konventionen är att handel med i densamma angivna djur – förteckningarna upptar ett stort antal däggdjur, fåglar, reptiler och fiskar – endast får förekomma efter särskild prövning. Ett antagande för Sveriges del av Washingtonkonventionen kommer, som naturvårdsverket framhåller i yttrande över motionen, att kräva viss anpassning av lagstiftningen på området, innebärande skärpningar. Enligt utskottets mening bör den vidare behandlingen av konventionsförslaget avvaktas.

I motionen 1973:1408 yrkas vidare att genbanker upprättas avseende arter inom växt- och djurlivet som hotas av utrotning. Naturvårdsverket har i sitt yttrande över motionen uttalat att viss uppbyggnad av genbanker påbörjats, nämligen för kronhjort och varg. Utskottet vill härtill foga att sedan motionen väckts en utredning tillkallats beträffande frågan om bevarande av genetiskt material. Utredningen skall bl. a. företa en genomgång av i landet befintliga resurser för ändamålet och samordna utredningsarbetet med pågående aktiviteter i de nordiska länderna samt med olika FN-organ och andra internationella organisationer. Mot bakgrund härav torde syftet med motionen i förevarande del få anses bli tillgodosett utan särskilt initiativ från riksdagens sida.

I motionen 1973:1408 upptas även frågan om bevarande av flyttfåglarnas rast- och övervintringsplatser. Naturvårdsverket anför att åtskilliga åtgärder vidtagits för att både nationellt och internationellt tillgodose detta behov. Det kan också nämnas att ett konventionsförslag föreligger om skydd för s. k. wetlands, dvs. sankmarker, av internationell betydelse som häcknings-, rast- och övervintringslokaler för vattenfåglar. I en vid konventionen fogad lista på sådana marker har bl. a. upptagits ett tjugotal områden i Sverige. Såvitt utskottet kunnat finna ägnas den här berörda frågan avsevärd uppmärksamhet av berörda myndigheter och organisationer. Någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida i nu förevarande avseende synes inte erforderlig.

Vad gäller yrkandet i motionen 1973:1408 om ett antagande snarast av Washingtonkonventionen vill utskottet hänvisa till den tidigare lämnade uppgiften att en proposition i ämnet är att förvänta redan under innevarande höstriktdag.

I motionen 1973:1408 framförs vidare ett yrkande av innebörd att endast i fångenskap uppfödda djur skall få användas som sällskapsdjur eller som försöksdjur. Utskottet vill härom anförda att det endast undantagsvis torde förekomma att fångade, vilda djur används för nyssnämnda ändamål. Någon riksdagens åtgärd i anledning av detta yrkande synes inte utskottet påkallad.

I motionen 1973:1408 yrkas slutligen att åtgärder vidtas för att ekonomiskt stödja Naturvårdsunionen (IUCN) och Världsnaturfondens svenska avdelning. Utskottet vill erinra om att frågan om svenskt medlemskap i IUCN — bl. a. för att öka det ekonomiska bidraget till organisationen — behandlats av 1969, 1971 och 1972 års riksdagar och lämnats utan åtgärd. Vid förra årets riksdag anförde utskottet (JoU 1972:18) bl. a. att tillskapande av ett nytt organ inom FN:s ram borde avvaktas. Det bör även beaktas att Världsnaturfonden har nära anslutning till IUCN och att Sverige f. n. representeras i IUCN av bl. a. naturvårdsverket och domänverket. Utskottet finner inte tillräckliga skäl föreslå någon riksdagens åtgärd i anledning av det ånyo väckta motionsyrkandet i ämnet.

Utskottet hemställer under hänvisning till det anförda
att riksdagen anser motionerna 1973:319 och 1973:1408
besvarade med vad utskottet anförde.

Stockholm den 23 oktober 1973

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Närvarande: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Persson i
Skänninge (s)*, Hedin (m), Hedström (s), Jonasson (c), Magnusson i
Tanum (s), Larsson i Borrby (c), fru Lindberg (s), herrar Takman (vpk)*,
Åberg (fp), fru Theorin (s), herrar Leuchovius (m) och Strömberg (fp).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

*Bilaga 1***Yttranden över motionen 1973:319****Statens naturvårdsverk (1973-03-21)**

Enligt statens naturvårdsverks mening är forskning rörande utrotningshotade djurarter principiellt mycket angelägen för att skapa underlag för riktiga skyddsåtgärder. Naturvårdsverket anför, att det i många fall, i synnerhet när det gäller djurarter med stor ekonomisk betydelse för vissa länder som t. ex. valarna, är nödvändigt att sådan forskning drivs på internationell bas.

Naturhistoriska riksmuseet (1973-03-29)

I Sverige saknas i stort sett traditioner när det gäller utforskning av valarnas levnadsförhållanden. Detta beror huvudsakligen på att studier av de stora valarna – som i första hand är hotade av valindustrin – kräver alldeles speciella resurser. Helt naturligt har större delen av kunskapen om dessa djur erhållits i samband med att vetenskapsmän givits tillfälle att medfölja ombord på valfångstfartyg. Ett betydande erfarenhetsmaterial finns på så sätt samlat på olika håll, bl. a. i det norska Valrådets skrifter. Säkert kräver en väl planerad serie av undersökningar över de stora valarnas biologi ett utvecklat internationellt samarbete. Det är i så fall viktigt att arbetet får ske utan påtryckningar från de instanser vilkas kortsynta åtgärder vållat den nuvarande kritiska situationen för valbestånden i alla hav.

Sannolikt skulle ett fruktbart arbete kunna etableras under FN:s ledning. Det är emellertid möjligt att frågan borde förbehandlas inom något lämpligt internordiskt forum för att erfarenheter från de övriga nordiska länderna, främst Norge, skulle kunna ställas till den svenska FN-delegationens förfogande.

Yttrande över motionen 1973:1408**Statens naturvårdsverk (1973-03-21)**

Statens naturvårdsverk instämmer helt i motionens syfte och allmänna målsättning. I flera fall pågår redan utvecklingsarbeten av den typ motionen berör. Viss uppbyggnad av genbanker har påbörjats, nämligen avseende kronhjort och varg. Vidare har åtskilliga åtgärder vidtagits för att både nationellt och internationellt bevara flyttfåglarnas rast- och övervintringsplatser. Även den i motionen anvisade positiva i stället för negativa lagstiftningen beträffande import och export av vilda djur studeras av den arbetsgrupp, som på initiativ av verket tillsatts för att behandla aktuella frågor beträffande främst handel med vilda djur. För övrigt kan framhållas att det sedan åtskillig tid tillbaka finns ett generellt förbud mot införsel av levande eller döda djur utan särskilt tillstånd. Motsvarande exportförbud förekommer emellertid ej. Om Sverige ansluter sig till den nyligen utarbetade Washingtonkonventionen om internationell handel med hotade arter av vild fauna och flora kommer det dock att krävas viss anpassning av lagstiftningen, innebärande skärpningar även på exportsidan. Det är verkets förhoppning att en sådan anslutning sker.

Motionen behandlar angelägna problem. Såväl i Sverige som internationellt bedrivs också, som framgår av det föregående, verksamhet för att i möjligaste mån minska deras omfattning. Med hänsyn till Internationella naturvårdsunionens och Världsnaturfondens arbete ansluter sig verket till tanken på lämpligt ekonomiskt stöd.